

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Абстрагування - загальнонауковий метод дослідження, який полягає в уявному відокремленні певної ознаки, властивості предмета від самого предмета чи інших його ознак, властивостей з метою глибшого вивчення складних психічних явищ.

Біологічний вік - вік, який вказує на відповідність стану організму та його функціональних систем певному моменту життя людини.

Біологічні фактори - сукупність природних чинників, які впливають на індивідуальний розвиток людини як біологічного організму, зумовлюючи її спадкові особливості.

Виховання - залучення дитини до системи вироблених людством цінностей, створення умов для її духовного зростання, формування ціннісного ставлення до дійсності, створення фонду "хочу".

Вік - відносно замкнутий цикл розвитку людини, який має свою структуру та динаміку.

Вікова психологія - це галузь психологічної науки, що вивчає закономірності етапів психічного розвитку та формування особистості протягом всього життя людини.

Вікові кризи - періоди різких, стрибкоподібних змін, пов'язаних з відмиранням, зникненням попередніх і появою нових психологічних якостей, рис, які змінюють дитину; нормативні процеси особистісного розвитку.

Вікові новоутворення - новий тип будови особистості та її діяльності, психічні зміни, що виникають у певному віковому періоді й визначають перетворення в свідомості дитини, її внутрішнє й зовнішнє життя.

Гра - діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній дійсності.

Ігрові дії - це дії, вільні від операціонально-технічної сторони; дії зі значеннями, що носять зображувальний характер

Індивідуальність - неповторне, унікальне поєднання особливостей і рис людини, що зумовлює її несхожість на інших людей.

Дидактична гра - система впливів, спрямована на формування у дитини потреби у знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок.

Дія - структурний елемент діяльності, процес, мотив якого не збігається з його предметом (з тим, на що вона спрямована), втілений у діяльності, у яку ця дія включена.

Діяльність - активність суб'єкта, спрямована на взаємодію з навколишнім середовищем з метою задоволення власних потреб.

Довільна пам'ять - процес запам'ятовування і відтворення матеріалу, що передбачає свідому постановку мети та вимагає вольових зусиль.

Довільна поведінка - поведінка, організована за власними правилами і зразками, узгодженими з нормами, прийнятими в суспільстві.

Довільна увага - вид уваги, який виникає внаслідок свідомо поставленої мети і вимагає певних вольових зусиль.

Довільна уява - цілеспрямоване, усвідомлене відтворення і перетворення отриманих раніше вражень.

Емоційне спілкування - спілкування за допомогою виразних рухів, які відповідають певному емоційному стану: пози, міміка, інтонація голосу, доторкання, погладжування, притискання до грудей, відштовхування тощо.

Інтерес - форма вияву пізнавальної потреби, яка забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення цілей діяльності і сприяє ознайомленню з новими фактами дійсності.

Когнітивний досвід - рівень ментального досвіду, на якому відбувається забезпечення процесу збереження, впорядкування, перетворення і відтворення в психіці людини сприйнятої інформації, стійких закономірностей навколишнього світу.

Криза (грец. krisis - рішення, перелом) - нормативний, нестабільний процес, який виникає під час переходу людини від одного вікового періоду до іншого, пов'язаний з якісними перетвореннями у соціальних відносинах, діяльності, свідомості і виявляється в цілісних психічних і особистісних змінах.

Криза ідентичності - особливий момент розвитку, коли однаково динамічно наростає вразливість і розвивається потенціал особистості.

Криза новонародженості - відносно короткий період у житті дитини (1-2 місяці), який характеризується психологічними змінами, що виражені у позбавленні дитини основних засобів спілкування з дорослими, безпорадності, переході від пренатального до постнатального розвитку тощо.

Криза першого року життя - криза, обумовлена руйнуванням необхідності емоційної взаємодії дитини з дорослим і проявляється в плаксивості, похмурості, інколи в порушенні сну, втраті апетиту тощо.

Криза трьох років - криза соціальних відносин, яка зумовлена становленням самосвідомості дитини і проявляється в негативізмі, впертості, непокірності, свавіллі, протесті, деспотизмі.

Методологія - це система принципів і способів організації та побудови теоретичної й практичної діяльності.

Новонародженість - єдиний період у житті людини, коли можна спостерігати у чистому вигляді прояв вроджених, інстинктивних форм поведінки, спрямованих на задоволення органічних потреб

Обдаровані діти - діти, які відрізняються високим рівнем розвитку загальних та спеціальних здібностей, мають визначні досягнення або внутрішні задатки для них у певному (кількох) виді діяльності.

Обдарованість - якісно своєрідне поєднання здібностей, яке обумовлює діапазон інтелектуальних можливостей людини, своєрідність її діяльності і розвивається протягом усього її життя.

Особистісне самовизначення - процес свідомого визначення суб'єктом своєї сутності та місця у системі суспільних відносин, світі, що виявляється в активному ставленні людини до себе та навколишньої дійсності.

Особистість - людина, яка досягла певного рівня психічного розвитку, у якій склалися власні погляди на оточення, певний рівень саморозуміння, набули структури психічні процеси і властивості.

Пам'ять - запам'ятовування, збереження і наступне відтворення людиною свого досвіду.

Педагогічне спілкування - система взаємодії педагога з дітьми з метою здійснення на них виховного впливу, формування педагогічно доцільних взаємин, створення сприятливого для їхнього психічного розвитку мікроклімату.

Педологія (грец. *país* - дитина і *logos* - учення) - наука про дітей, яка охоплює результати досліджень різних наукових дисциплін (психології, анатомії, фізіології й педагогіки), що вивчають розвиток людини.

Періоди психічного розвитку - відрізки життєвого шляху індивіда, яким притаманні специфічні потреби, інтереси, способи дії, ставлення до навколишньої дійсності.

Пізнавальний інтерес - виразна інтелектуальна спрямованість особистості на пошук нового у предметах, явищах, подіях, супроводжувана прагненням глибше пізнати їх особливості; майже завжди усвідомлене ставлення до предметів, явищ, подій.

Почуття - форма відображення дійсності, у якій виявляється ставлення людини до предметів і явищ, які вона пізнає і змінює відповідно до своїх потреб.

Предмет вікової психології – дослідження закономірностей психічного розвитку людини на різних етапах її онтогенезу, а також вивчення виникнення та розвитку психічних процесів та властивостей у дітей, підлітків, юнаків, дорослих та людей похилого віку.

Пренатальний розвиток - дородовий, утробний розвиток індивіда, під час якого відбувається розгортання успадкованого ним потенціалу.

Психологічний вік - вік, який вказує на рівень адаптованості людини до вимог навколишнього світу, характеризує розвиток її інтелекту, здатність до навчання, рухові навички, а також такі суб'єктивні фактори, як ідентичність, життєвий план, переживання, установки, мотиви, сенси тощо.

Психічний розвиток - становлення дитини як суб'єкта життєдіяльності, соціальної істоти, спроможної бережливо ставитися до природи, людей, що її оточують, до себе, предметного світу, витворів мистецтва.

Психологічна готовність дитини до школи - здатність дитини виконувати навчальні завдання і шкільні обов'язки, зумовлена рівнем її загального розумового розвитку.

Рівень психічного розвитку - зміна психічних процесів, виражена в кількісних, якісних і структурних перетвореннях.

Робоча (оперативна) пам'ять - вид пам'яті, що охоплює процеси запам'ятовування, збереження і відтворення інформації, яка опрацьовується під час виконання конкретної дії та необхідна тільки для досягнення мети цієї дії.

Розвиток особистості – закономірна зміна етапів, на кожному з яких відбувається якісне перетворення внутрішнього світу і поведінки людини.

Розподіл уваги - здатність людини уважно виконувати одночасно кілька видів діяльності.

Рольова гра - діяльність, у якій діти беруть на себе ролі дорослих людей, і узагальнено, у спеціально створених ігрових умовах відтворюють їхні дії і стосунки між ними.

Сенсорні еталони - вироблені людством уявлення про основні варіанти кожного виду властивостей і відношень (кольорів, форм, розмірів предметів, їх розташування у просторі, висоти звуків тощо).

Соціальна орієнтація особистості - усвідомлення своєї належності до соціальної спільноти (національної, професійної, вікової), вибір свого майбутнього соціального становища і шляхів його досягнення.

Соціальний вік - вік, який визначають з огляду на відповідність становища людини існуючим у конкретному соціумі нормам.

Соціальні порівняння - порівняння себе з ровесниками, іншими людьми, своїм ідеалом, а також із собою в минулому, актуальному теперішньому, потенційному близькому і віддаленому майбутньому.

Спостереження - систематичне, цілеспрямоване, за попередньо розробленим планом сприйняття психологічних фактів та феноменів людини з метою їх наступного аналізу і пояснення.

Сприйняття - пізнавальний процес, який полягає у цілісному відображенні предметів і явищ, здатності індивіда отримувати багато наочних, звукових, тактильних і смакових вражень.

Стадіальність розвитку - різночасовість, розбіжність у часі темпу і ритму розвитку психічних процесів та властивостей у різні вікові періоди; складність організації.

Статеве виховання - засвоєння знань про взаємини статей, формування культури статевої поведінки.

Типологізація - загальнонауковий метод дослідження, який полягає в розподілі систем об'єктів на групи з допомогою узагальнень, ідеалізованої моделі чи типу, у виявленні подібних і відмінних ознак в об'єктах, що вивчаються, у пошуку надійних способів їх ідентифікації.

Увага - спрямованість і зосередженість психічної діяльності на певних об'єктах.

Узагальнення - загальнонауковий метод дослідження, що має на меті об'єднання різних фактів, які характеризують психічне явище, що вивчається, виокремлення на цій основі головних із них.

Учіння - цілеспрямований процес засвоєння знань, оволодіння уміннями і навичками.

Уява - процес створення людиною уявлень, які в дійсності нею не сприймалися.

Я-концепція - узагальнене уявлення індивіда про себе, система установок стосовно власної особистості, що ґрунтуються на усвідомленні й оцінюванні своїх фізичних, характерологічних інтелектуальних та інших властивостей.

Я-образ - результат усвідомлення глибинної суті людини, що дає змогу відрізнити себе від інших людей.